

Hrabětová, Irena

K šedesátinám Jarmila Pelikána

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1988, vol. 37, iss. D35, pp. [139]-145

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108364>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

K ŠEDESÁTINÁM JARMILA PELIKÁNA

Letošní jubilant, docent slovanských literatur na filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně, se narodil 23. listopadu 1928 v Rovečném na Žďársku. Základní vzdělání v oboru, jemuž věnoval celoživotní zájem, získal na brněnské univerzitě, kde si v roce 1950 zapsal polonistiku a rusistiku. Od roku 1952 pokračoval ve studiu na polských univerzitách, nejprve ve Varšavě, potom v Krakově. Na Jagellonské univerzitě ukončil studium polské filologie s titulem magistra. Polský pobyt mu přinesl nejen vynikající znalosti oboru a poznání prostředí a kultury, ale obohatil jej i osobně. Seznámil se zde se svou chotí Krystynou Kardyni-Pelikánovou, s níž jej pojí celoživotní hluboké porozumění a spolupráce i na poli vědy.

Po studii se J. Pelikán vrátil na mateřskou univerzitu a více než třicet let se zde věnoval slavistice. Zažil tu různé organizační změny, jimiž procházelo brněnské slavistické středisko (katedra slavistiky, od roku 1963 katedra slovanských literatur, divadelní a filmové vědy; připojení ke katedře ruské a sovětské literatury v roce 1973), po celou dobu však se věnoval výuce na oboru polonistiky. Působil jako asistent, odborný asistent a od roku 1969 jako docent. Svou zdejší činnost přerušoval jen na kratší období — v letech 1957—58 a 1966—67 pobýval na stipendijních pobytech v Polsku, v roce 1972—73 pak jako lektor českého jazyka na univerzitě v Sofii. Od roku 1978 je Jarmil Pelikán vedoucím oddělení slovanských literatur katedry ruské a sovětské literatury a slovanských literatur.

Pedagogicky působil J. Pelikán především v různých disciplínách polonistiky. Přednášel o dějinách polské literatury, o dějinách a kultuře Polska, vedl semináře z polské literatury, překladatelská cvičení a jazykové kursy. Vedle toho měl i přednášky o dějinách dramatu a divadla a o dějinách slovanských literatur. Ve všech oborech dovedl vyvolat zájem posluchačů a zápal pro studovaný obor. Svými hlubokými znalostmi a způsobem podání uváděl posluchače do problematiky oboru a dovedl je získávat pro samostatnou vědeckou práci i překladatelskou a tlumočnic-

kou praxi. Věnoval jim i lidský zájem a vlídné pochopení a leckdy i pomoc ve složitých životních situacích. Pracoval s posluchači ve vědeckém kroužku, připravoval s nimi práce pro SVOČ a účastnil se studentských soutěží jako tajemník a člen poroty. Jako zkušený pedagog a odborník se uplatnil v oborové radě slavistiky při ministerstvu školství ČSR a jako člen komise pro udělování vědeckých hodností v oboru teorie literatury a dějin národních literatur, na fakultě také jako člen vědeckovýzkumné komise a zástupce vedoucího katedry.

Plodné pedagogické působení Jarmila Pelikána se opírá o bohatou činnost vědeckou, zaměřenou na několik oblastí: na dějiny polské literatury nové doby, česko-polské kulturní vztahy, polské drama a divadlo, česko-polské divadelní vztahy, překladatelskou problematiku, vývoj prozaických žánrů ve slovanských literaturách, mezislovanské kulturní vztahy, novodobé slovanské drama.

V počátcích své vědecké dráhy se jeho zájem soustředil na osobnost a dílo jednoho z největších polských romantických básníků J. Słowackého. Vedle několika časopiseckých studií o něm napsal dvě monografie (*Recepcja twórczości J. Słowackiego w literaturze i społeczeństwie polskim w latach 1849—1867*, Praha 1963, a *Juliusz Słowacki wśród Czechów*, Brno 1974), v nichž postihl specifiku rozdílných společenských a kulturních prostředí, jež hrála významnou úlohu v rozdílném přijímání díla; v druhé z uvedených knih pak na základě bohaté heuristiky novým způsobem osvětlil vlivy polské literatury na českou až do nejnovější doby. Tato jeho kniha naznačila další směr jeho studia — zabýval se v ní problematikou překladů do češtiny, pronikání polských dramát na české scény a vlivu českého prostředí na jiné slovanské kultury. V dalších studiích postihoval pak J. Pelikán činnost českých polonofilů, překladatelů a propagátorů polské kultury u nás (např. V. Hanky, A. Staška, J. Matouše, F. Halase, M. Kolaji, K. Krejčího, J. Krystýnka), sledoval česko-polskou spolupráci v oblasti vědy (Purkyně, polskou slavistiku, polskou genologii), psal o česko-polských kulturních a literárních vztazích, o překladech polských autorů do češtiny a českých do polštiny. Významná je Pelikánova účast na *Slovníku spisovatelů — Polsko*; spolu s K. Kardyni—Pelikánovou přispěl více než 200 hesly.

Od konce šedesátých let se více zaměřil na oblast polského dramatu a divadla. Napsal řadu článků a studií o dramaticích, režisérech a inscenacích, a především vydal několik publikací. Patří k nim *Stručný nárys dějin polského dramatu* (Praha 1971), *Poválečné polské drama* (Brno 1976) a *Nástin dějin polské dramatiky* (Brno 1978). Mají sice formu skript, ale setkaly se s velkým ohlasem širší veřejnosti divadelníků u nás i v zahraničí. Spolu s K. Kardyni—Pelikánovou připravil také do série Slovníků světových dramatiků, vydávané Divadelním ústavem v Praze, obsáhlý *Slovník polských dramatiků*. Divadlem se nezabývá pouze teoreticky — přeložil i několik polských a bulharských dramát. Vypracoval také doslovy k edicím polských dramát vyšlých v Odeonu (S. I. Witkiewicz, J. Szaniawski). Vedle odborné činnosti se věnoval i popularizaci polské kultury v periodickém tisku a v Socialistické akademii.

Připočteme-li ještě bohatou činnost překladatelskou a tlumočnickou pro nejrůznější instituce, musíme obdivovat šíři i hloubku jubilantových zájmů

a jeho vědeckou erudici. A přitom neodmítá podělit se o své hluboké znalosti jak teorie, tak i širší problematiky slovanských literatur a divadla. V jeho dílech se zračí hluboká moudrost a postupné lidské i vědecké vy-
zrávání. Obsáhlost jeho vědecké činnosti vynikne z bibliografie, která budí respekt počtem publikací a článků, ale především jejich hodnotou. Od-
rážejí hluboké vědomosti i znalost široce slovansky a světově pojaté pro-
blematiky. Zračí se v nich jasná koncepce, promyšlenost úsudku a jasnost
stanovisek. Jsou napsány vytříbeným jazykem a udivují nejen smyslem
pro akribii, ale i pro krásu slova. Svým dílem se tak Jarmil Pelikán řadí
k našim předním polonistům, jehož si cení nejen v Polsku, ale i v jiných
zemích.

Sedesátka zastihuje Jarmila Pelikána v plné svěžesti a uprostřed pilné
práce, již zasvětil celý život. Přejeme mu, aby jeho elán vydržel i do dal-
ších desetiletí a aby se mu brzy podařilo dokončit rozpracovaná díla, jako
jsou Purkyně a Poláci, dějiny polského dramatu a divadla, dějiny česko-
-polských divadelních vztahů, monografie o současném bulharském dra-
matu a teoretické studie dramatu.

Irena Hrabětová

Z PRACÍ JARMILA PELIKÁNA

Soupis byl pořízen k datu 31. 12. 1986. Neuvádí překlady, drobnější články, recenze ani příspěvky pro periodický tisk, rozhlas a televizi.

KNIŽNÍ PUBLIKACE, MONOGRAFIE, SKRIPTA

- Recepcja twórczości Juliusza Słowackiego w literaturze i społeczeństwie polskim w latach 1849—1867.* Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1963.
Stručný nárys dějin polského dramatu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1971.
Juliusz Słowacki wóród Czechów. Spisy Univerzity J. E. Purkyně, Brno 1974.
Poválečné polské drama. Městské kulturní středisko S. K. Neumanna, Brno 1976.
Nástin dějin polské dramatiky. UJEP, Brno 1978.
Slovník slovanských spisovatelů. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1984 (s I. Dorovským, M. Mikuláškem a I. Pospíšilem).

ČLÁNKY, STATI, STUDIE

- Zapomniana powieść Michała Czajkowskiego.* Prace Polonistyczne 1958, s. 227—232.
O korespondenci Milana Rešetara Františku Pastrnkovi. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1959, A 7, s. 118—120.
Polská slavistika po druhé světové válce. Slezský sborník, 1959, č. 1, s. 109—117.
Sztuka tłumaczenia w Czechach. Pamětník Słowiański, 1960, s. 175—178.
Czołowi przedstawiciele Stańczyków — Józef Szujski i Stanisław Tarnowski — wobec Juliusza Słowackiego. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1961, C 8, s. 397—412.
Berneńska kartka z dziejów polskiej martyrologii. Kalendarz Śląski, 1962, s. 56—58.
Słowackiego krytycyzm budujący. Slavia, 1962, č. 3, s. 408—418.
Korespondencja Wacława Hanki. Przyczynek do historii związków kulturalnych polsko-czeskich. Sborník Národního muzea v Praze, 1962, řada C, č. 2, s. 77—92 (s J. Maślankou).
Velkomoravská tradice v Polsku. Rovnost 29. 9. 1963.
Polonofilství Antala Staška. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1964, D 11, s. 31—42.
Sienkiewicz w Czechach. Kultura, 1966, č. 48, s. 2.
Česko-polské kulturní vztahy v období vývoje k buržoazní revoluci. In: Češi a Poláci v minulosti II, Praha 1967, s. 195—211 (s V. Kudělkou).
Česko-polské kulturní vztahy v letech 1848—1867. In: Češi a Poláci v minulosti II, s. 283—299 (s V. Kudělkou).
Z problematyki tłumaczeń literatury polskiej na język czeski. Balladyna i Lilla Weneda w przekładach O. Mokrego i F. Halasa. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1968, D 15, s. 137—164.
Z česko-polských divadelních vztahů v 19. a 20. století. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1969, D 16, s. 7—26.
Słowacki na scenach czeskich. Pamětník Teatralny, 1970, č. 1—2, s. 62—81.
Polonistyka na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Brnie. Poradnik Językowy, 1970, č. 5, s. 333—334.
Dramata Julia Słowackého na českých jevištích. Otázky divadla a filmu I, Brno 1970, s. 78—95.

- Scena Polska z wizytą w Brnie*. Zwrot, 1972, č. 5, s. 33—34.
- Polskie sztuki na scenach bernejskich*. Zwrot, 1972, č. 5, s. 34—35.
- Vědec, který odhalil, že Slunce nevychází a nezapadá*. Věda a život, 1972, č. 10, s. 598—601.
- In memoriam Josefa Matouše*. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1972, D 19, s. 179—180.
- Polskie sztuki na scenach Brna*. Teatr, 1972, č. 12, s. 16—17.
- Romantické prvky v polské a české literatuře na přelomu XIX. a XX. století*. In: *Československé přednášky pro VII. mezinárodní sjezd slavistů*, Praha 1973, s. 115—121.
- Polská literatura 19. století a česko-polské literární vztahy*. Universitas, 1973, č. 3, s. 12—18.
- Tadeusz Różewicz a Ernest Bryll*. In: *Na křižovatce umění*, Brno 1973, s. 211—219.
- Polská divadelní kultura*. In: *Prolegomena scénografické encyklopedie*, 1973, č. 18, s. 49—69.
- Polonistika*. In: *Slavica na universitě J. E. Purkyně v Brně*, Brno 1973, s. 63 a 89.
- Překladatelské dílo Josefa Matouše*. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1973, D 20, s. 111—120.
- Československo-polské kulturní vztahy*. Universitas, 1974, č. 3, s. 3—21.
- Leon Schiller*. Interscaena, 1974, č. 4, s. 61—64.
- Polská kultura a třicáté jubileum*. Rovnost 23. 7. 1974.
- Dramatik Tadeusz Różewicz*. Listy o divadle, 1974, č. 3/4, s. 43—56.
- 133 hesel v publikaci *Slovník spisovatelů. Polsko*. Praha 1974.
- Profesor Karel Krejčí sedmdesátiletý*. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1975, D 22, s. 239—241.
- Tatranská tematika v české literatuře*. Slavia, 1975, č. 4, s. 350—358.
- Vývojové tendence současné polské dramatiky*. Slavia, 1977, č. 1, s. 77—80.
- Dramatická tvorba Tadeusze Różewicze*. In: *Padesát let polonistiky na Univerzitě Karlově v Praze*. Praha 1977, s. 233—242.
- Aktuální odkaz J. E. Purkyně*. Rovnost 20. 12. 1977.
- Marie Skłodowska Curie*. Zpravodaj Městského výboru Socialistické akademie ČSR v Brně, 1977, č. 2, s. 24—25.
- Tadeusz Kościuszko*. Zpravodaj Městského výboru Socialistické akademie ČSR v Brně, 1977, č. 2, s. 25—26.
- Purkyňova činnost slavistická a účast v národním hnutí*. Universitas, 1977, č. 6, s. 9—23.
- Polonistika na Univerzitě J. E. Purkyně v Brně*. In: *Materiály z prvního pracovního zasedání polonistů*, Olomouc 1978, s. 19—23.
- Napoleonské epopeje L. N. Tolstého a S. Žeromského*. In: *Slovanské studie*, Brno 1979, s. 89—101.
- Nestor polské literatury*. (K pětáosmdesátinám Jaroslava Iwazskiewiczze). Rovnost 17. 2. 1979.
- Působení Josefa Šmahy v sofijském Národním divadle*. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1980, D 27, s. 127—139.
- Model a funkce literatury v pojetí polských romantiků*. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1982, D 29, s. 49—56 (s K. Kardyni-Pelikánovou).
- K problematice vývoje modernismu avantgardy v literaturách západních a jižních Slovanů*. In: *Československá slavistika 1983*. Literatura, folklór, Praha 1983, s. 59—70 (s K. Kardyni-Pelikánovou).
- Polské hry na brněnské scéně*. In: *Thalia Brunensis Centenaria*, Brno 1984, s. 45—51.
- Witkiewiczovy varující grotesky*. (Úvod ke knize Stanisław Ignacy Witkiewicz, Hry.) Odeon, Praha 1985, s. 9—30.
- Mistr poetického dramatu*. (Úvod ke knize Jerzy Szaniawski, Hry.) Odeon, Praha 1986, s. 9—18.

RECENZE

Filologické příspěvky ve Sborníku Karlovy univerzity, věnovaném univerzitě Lomonosovově. (Pražská univerzita moskevské univerzité. Sborník k výročí 1755—1955, Praha 1955.) Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1955, A 4, s. 143—146 (s R. Večerkou a Z. Zlatuškovou).

- Polská kniha o překládání. (O sztuce tłumaczenia, Warszawa 1955.)* Slovanský přehled, 1956, č. 6, s. 206—207.
- Kniha o spisovatelově práci (Jan Parandowski, Alchemia słowa. Wydanie drugie rozszerzone, Warszawa 1956.)* Cervený květ, 1957, č. 3, s. 74.
- Stanisław Mackiewicz, Dostojewski, Warszawa 1957.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1959, D 6, s. 120—123 (s J. Burianem).
- Frank Wollman, Slovanství v jazykové literárním obrození u Slovanů, Praha, 1958.* Věda a život, 1959, č. 7, s. 442.
- Iza Śaunová, Jazyk polský. Příručka pro vysoké školy, Praha 1958.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1960, A 8, s. 156—157.
- Jiří Levý, České teorie překladu, Praha 1957.* Pamětník Słowiański, 1960, s. 175 až 178.
- Ludowość u Mickiewicza. Praca zbiorowa pod redakcją Juliana Krzyżnowskiego, i Ryszarda Wojciechowskiego. Warszawa 1958.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1960, D 7, s. 276 až 278.
- Annemarie Slupski, Polnisches Elementarbuch. I. Grammatik. II. Übungsbuch, Heidelberg 1961—1962.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1963, A 11, s. 204—205.
- Vladislav Krutá, K počátkům vědecké dráhy J. E. Purkyně, Brno 1964.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1965, D 12, s. 237—238.
- Sądy współczesnych o twórczości Słowackiego (1826—1862). Zebrali i opracowali B. Zakrzewski, K. Pecold i A. Ciemnoczółowski, Ossolineum 1963.* Pamětník Literacki, 1965, č. 4, s. 544—554.
- Magna Moravia. Commentationes ad memoriam missioni Byzantinae ante XI seculum in Moraviam adventus editae, Praha 1965.* Pamětník Słowiański, 1966, s. 254—256.
- Andrzej Walicki, W kręgu konserwatywnej utopii. Struktura i przemiany rosyjskiego słowianofilstwa, Warszawa 1964.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1966, D 13, s. 176—177 (s J. Burianem).
- Julian Maślanka, Zorian Dolega Chodakowski. Jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na piśmiennictwo romantyczne, Ossolineum 1965.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1966, D 13, s. 178—179.
- Maria Bobrownicka, Dramat czeski i słowacki na scenach polskich, Ossolineum 1965.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1966, D 13, s. 181—182.
- Josef Kolečka, Slavjanskije programy i ideja slavjanskoj solidarnosti w XIX i XX wotkach, Praha 1964.* Pamětník Słowiański, 1967, s. 233—236.
- Julian Maślanka, Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego Oświecenia, Ossolineum 1968.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1969, D 16, s. 222—224.
- O polské literatuře doby osvícenské. (Zofia Sinko, Powieść zachodnioeuropejska w kulturze literackiej polskiego Oświecenia, Ossolineum 1968; Jadwiga Ziętarska, Sztuka przekładu w poglądach literackich polskiego Oświecenia, Ossolineum 1969; Zdzisław Libera, Problemy polskiego Oświecenia, Warszawa 1969.)* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1971, D 17—18, s. 223—227.
- Kosmasa Kronika Czechův. Přetlumačila, wstęp i komentarz opracowała Maria Wojciechowska, Warszawa 1968.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1971, D 17—18, s. 258—259.
- Frantowe prawa. Oryginal staroczeski z 1518 r. spolszczył, skomentował i posłowiem opatrzył Józef Magnuszewski, Warszawa 1968.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1971, D 17—18, s. 259—260.
- Edward Csató, Leon Schiller, Warszawa 1968.* Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1971, D 17—18, s. 271—273.
- Mečislav Krhoun, Básnické dílo Jurije Feďkovyče, Brno 1973.* Slavia orientalis, 1977, č. 2, s. 245..
- Miroslav Mikulášek, Pobednyj smech, Brno 1975.* Slavia 1977, č. 1, str. 99—102; Slavia orientalis, 1978, č. 1, s. 357—358; *Cenno izledvane na dramaturgijata na Majakovski. Ezik i literatura, 1977, č. 2, s. 83—84.*
- Studia Balkanica Bohemoslovaca II, Brno 1976.* Universitas, 1977, č. 3, s. 104—105. Sborník o polském dramatikovi. (Spotkanie z Witkacym, Jelenia Góra 1979.) Rovnost 20. 7. 1979.
- Z polské literárněvědné slavistiky. (Maria Bobrownicka, Z problemów literatur*

słowiańskich, Katowice 1976; Stanisław Bylina, Barbara Jaroszewicz-Kleindienst, Edward Madany, Jadwiga Russocka, Stosunki literackie polsko-czeskie i polsko-słowackie 1890—1939. Praca pod redakcją Jerzego Śliwińskiego, Ossolineum 1978; Z problemów współczesnych języków i literatur słowiańskich, Warszawa 1976; Tradycja i nowatorstwo w literaturach słowiańskich XX wieku, Warszawa 1976.) Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1980, D 27, s. 176—180.

Z nových polskich prací o slovanských literaturách. (Literatury słowiańskie w okresie awangardowego przełomu, Ossolineum 1979; Dramat i teatr narodów słowiańskich w XX wieku, Ossolineum 1979; Józef Zarek, Eseistyka Otokara Březiny, Ossolineum 1979.) Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1981, D 28, s. 155—158. *Podnětná kniha o cestě básníkův.* (Miroslav Mikulášek, Vladimír Majakovskij, Praha 1982.) Brněnský večerník 1. 11. 1983.

Halina Janaszek-Ivaničková, *O współczesnej komparatystyce literackiej*, Warszawa 1980. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 1983, D 30, s. 109—110 (s K. Kardyni-Pelikánovou).